

Maaien met de zeis

Veiligheid zie ook pagina 4

Bij dit scherpe gereedschap is veilig werken altijd noodzakelijk

- Pas goed op jezelf en anderen, je maait op eigen risico.
- Hoe loop je met de zeis?: zeis aan de rechterkant, het scherp houdt je iets verder naar buiten, zodat je schenen niet in gevaar komen.
- Hoe leg je de zeis neer?: de zeis met het scherp naar beneden, de strekel verticaal met het blauw naar boven onder de hak van de zeis. De zeis ligt nu niet plat op de grond.
- We raden het dragen van stevige (veiligheids-) schoenen aan. Beter beschermd tegen de zeis en je staat steviger

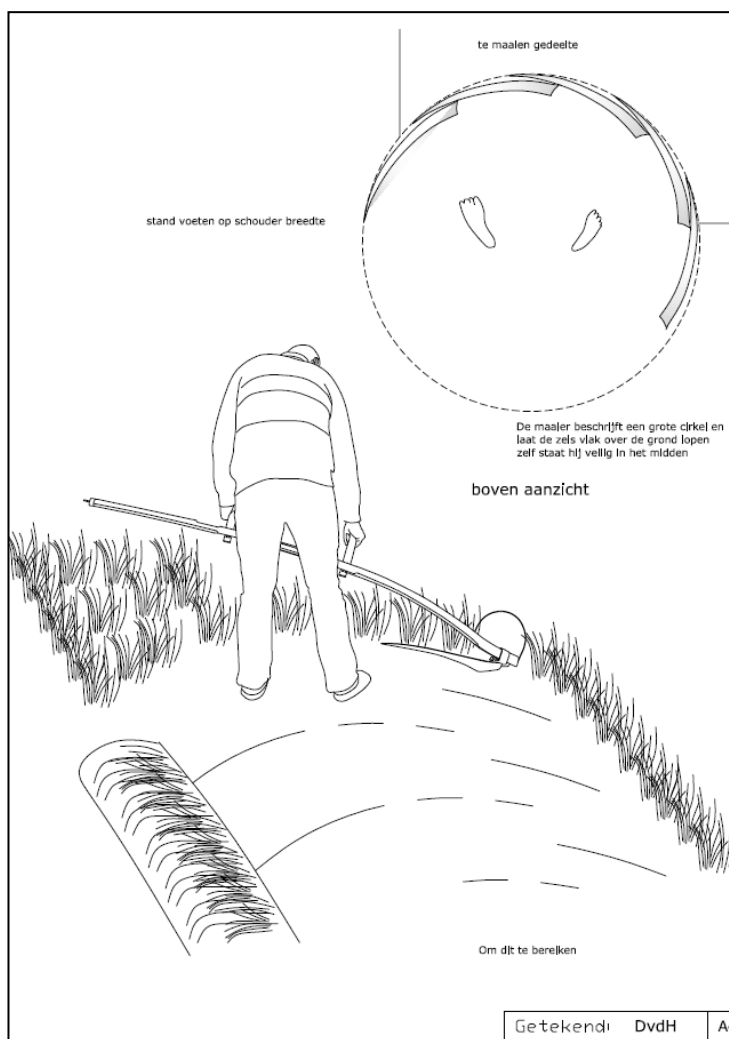
Beweging

- De zeis beweeg je in een cirkel van 180 graden voor je over de grond
- Je beweegt van je rechterkant naar je linkerkant
- Je knieën houd je 'los' en iets naar voren gebogen
- Voeten naast elkaar op ongeveer schouderbreedte, zodat de zeis de ruimte heeft om de hele halve cirkel te maken
- Schouders draaien sneller dan de heupen
- Zeis blijft heen en weer met de hak aan de grond
- De druk ligt ter hoogte van de hak, en niet bij de punt. De punt gaat anders de grond in
- De te maaïen strook is ca 7 tot 10 cm per slag

Uitdagingen

motto: "zie, je bent niet de enige ...!"

- Cirkel maken en afmaken
- Hak op de grond
- Houding bij rust
- Knieën licht gebogen
- Cirkel niet te groot; klein houden
- Voeten bij elkaar

Haren van de zeis:

Goed gehaard is het halve maaien

Met het haren wals je het ijzer uit, waardoor het harder, dunner en (dus) scherper wordt; je kan dan met de zeis snijden i.p.v. hakken.

NB: **werk nooit met slijptol of vijl!**

Algemeen

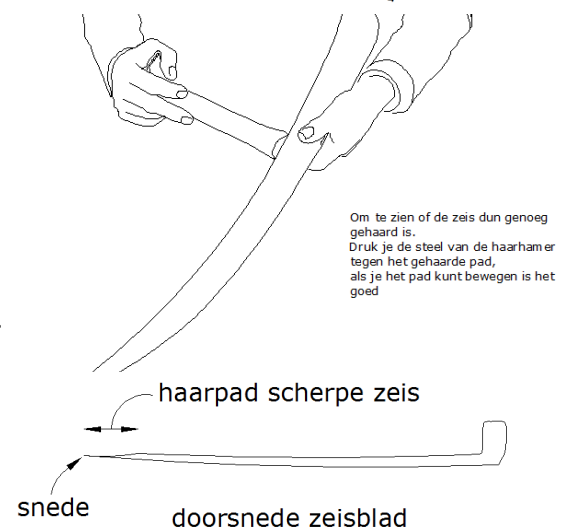
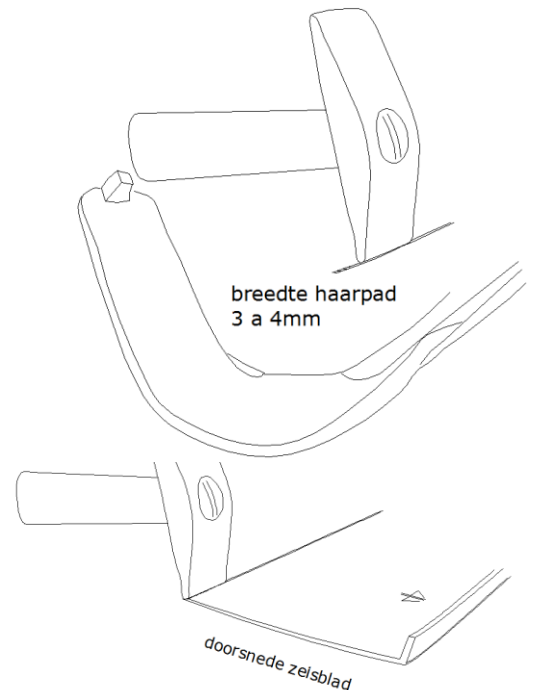
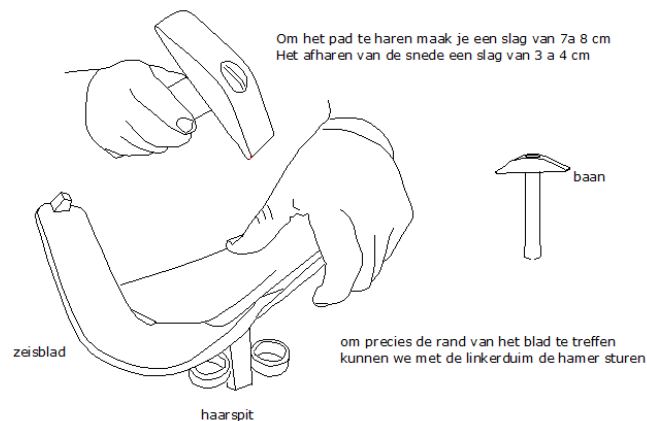
- Het principe van het haren van de zeis leer je in één dag. Om het écht onder de knie te krijgen moet je het regelmatig doen.
- Iedere zeis is anders; de ene zeis is harder dan de ander.
- Een goede haarder kan een botte zeis in ongeveer een uur scherp krijgen. Bij een nieuwe zeis moet je vaker haren.
- Kom in ZENmodus: je hebt rust en geduld nodig

Het haarspit

- Ga zitten op een kussen of op een haarbancje. Leg de zeis goed neer, maar gebruik in eerste instantie een 'gewoon' aambeeld/haarspit en haarhamer. *Voor slagdengel: zie onder*
- Een klein aambeeld plaats je in een houten stam; een groot spit plaats je in de grond tussen je benen
- Sla het spit met de zijkant van de haarhamer of de steel tot het slaghout in de grond. Nooit met de kop van de haarhamer.
- Sla ook nooit met de kop van de haarhamer rechtstreeks op het aambeeld.
- Leg het blad op het spit/ aambeeld.

Het haren

- Haren doe je vanuit de pols, waarbij je de elleboog tegen het lichaam houdt
- Laat de hamer met zijn eigen gewicht op de zeis vallen. Schuif het blad bij iedere klap een stukje op, waarbij je de duim gebruikt als geleiding (maar sla er niet op...)
- Je haart altijd van de hak naar de punt toe. Als je heen en weer gaat dan gaat het blad golven
- Je maakt eerst een haarpad (ca 2 mm achter de snede; dit mag best stevig). het haarpad wordt het eerst gehaard om het pad dun te haren.
- Het haarpad is kielvormig. De kiel verloopt tot ca 0,15 mm.
- De zeis walst uit, het uiterste randje krult dan een beetje op
- de tweede rit langs de zeis is bedoeld om dat opkrullende randje weer **voorzichtig** plat en nog dunner uit te slaan.
- Om te kijken of de zeis scherp is moet je op de snede kijken. Zet het zeisblad voor je neus en kijk over het snijvlak. Zie je nog witte delen, dan is de zeis niet scherp en mag je nog een rondje...

Haren met de slagdengel

Om snel een goed resultaat te boeken met het haren kan je ook een slagdengel (duits: Schlagdengel) gebruiken. Dit is een haarspit met bovenop een pen waarop meerdere slaghulzen passen. Je hebt hier een gewone (bank)hamer met een vlakke onderzijde voor nodig.

- Zet het haarspit in een blok hout.
- Leg daarna het zeisblad aan de hak-kant met het snijvlak tegen de pen aan.
- Plaats slaghuls 1 op de pen en sla met een platte hamer op de slaghuls
- Verplaats onder het slaan het zeisblad richting de punt. Je maakt hiermee het haarpad
- Plaats daarna het zeisblad weer aan de hak-kant met het snijvlak tegen de pen aan.
- Plaats slaghuls 2 op de pen en sla met de hamer op de huls
- Verplaats ondertussen weer het blad richting de punt. Drijf nu het snijvlak verder uit. Je snijvlak wordt scherp.
- Om extra scherpte te krijgen kun je even naslaan met een haarhamer op een gewoon aambeeld, of zet aan met wetsteen of strekel.

Houding

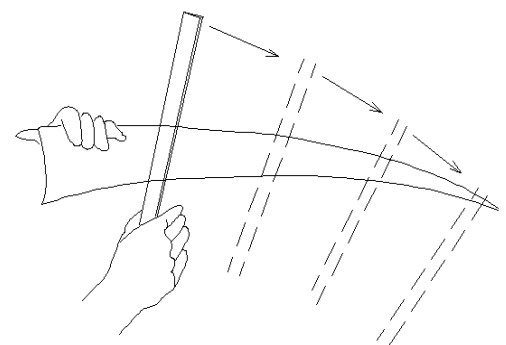
Niet voor niets zit het slaghout van het spit zo'n 15 cm onder het oppervlak van het spit. Je kunt nu een zodanige zithouding aannemen dat het zeisblad zowel op het spit als op je beide bovenbenen steunt. Zo kun je het blad nauwkeurig op het aambeeld positioneren. Het is raadzaam je broek en benen te beschermen met bijvoorbeeld een jute zak of een oude handdoek.

Strekelen of wetten

Als de zeis goed gehaard is hou je de snede scherp met een strekel. Strekelen is m.n. braampjes verwijderen waardoor het maaien weer beter gaat

- Beperk het strekelen waar mogelijk, want je brengt het haren weer snel dichterbij
- Het dragen van handschoen levert schijnveiligheid op. De zeis is scherp genoeg om door de handschoen heen te gaan. Doe gewoon erg voorzichtig.
- Punt van de boom in de grond
- Hand houdt de zeis vast (= bankschroef)
- Stand van de strekel zo vlak mogelijk
- Strekelrichting is altijd naar de punt toe (van je af)
- Hele strekel gebruiken, d.w.z. van de basis van strekel bij het begin van de haal, tot aan de top van de strekel aan het eind van de haal
- In 1x over het hele zeisblad halen
- Of in delen eerst de punt en dan hoger op naar de hak

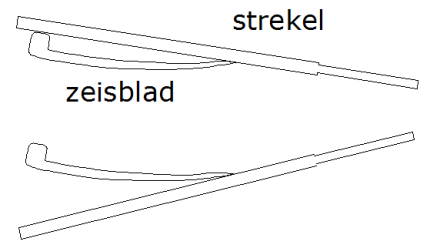

de hele lengte van de strekel in een keer over de lengte van het pad loopt

Wetsteen

Ook met de wetsteen maak je de snede van de zeis weer scherper. Door de fijne korrel verslijt de scherpe zeis minder snel.

- De ovale-ronde zijde benutten
- Kleinere stukken van punt tot hak van het zeisblad
- Je beweegt de wetsteen altijd naar jezelf toe.
- Je kan je wetsteen in een natte houder bij je dragen voor nog betere resultaten.
- NB: **Handschoenen aan** als je onzeker bent. Je zit veel dichters op de snede dan met de strekel

Algemene veiligheidsmaatregelen

Een aantal veiligheidsmaatregelen geldt voor elk type gereedschap. In de onderstaande opsomming zijn deze toegespitst op de zeis. Denk na bij wat je doet, volg veiligheidsmaatregelen altijd op en voorkom hiermee een hoop narigheid.

Algemeen

- Houd altijd je eigen **veiligheid** in de gaten, maar ook die van een ander.
- Zorg voor **goed onderhouden** gereedschap: houd de zeis scherp, schoon en vrij van roest.
- Draag zo mogelijk **handschoenen** ter bescherming van lichte verwondingen, trillingen en kou
- Draag stevige **schoenen** met grof profiel en stalen neuzen of klompen
- Let op **omstanders**. Houd belangstellenden op veilige afstand. Bijvoorbeeld kinderen, passanten en dieren
- Let op het **verkeer** bij werken langs de weg
- Houd rekening met **het weer**. Kou en regen verlagen de concentratie, zon geeft kans op verbranding, uitdroging of een zonnesteek

Haren en maaien

- Houd altijd 3 meter **afstand** van medemaaiers en toeschouwers.
- Draag **gehoorbescherming** tijdens het haren

Rust & transport

- Als je even rust neemt plaats je zeis dan altijd tegen een boom of op de grond maar steeds met het snijgedeelte naar beneden zodat niemand er in kan vallen
- Bescherm zeis en omstanders: bevestig een jutezak of een stuk tuinlang om het zeisblad.
- Pak gereedschap met stelen tijdens het lopen net boven het zwaartepunt vast
- Tijdens het lopen de zeis niet in de maaihouding vasthouden omdat je daar dan invalt als je onverhoopt valt.
- Draag de zeis tijdens het lopen in je rechterhand met het scherp naar buiten. Je voorkomt daarmee dat je in je eigen zeis terecht komt als je valt.
- Draag het gereedschap langs het lichaam; let daarbij op andere mensen

Cultuurhistorie

Het maaien van de zeis brengt veel verhalen met zich mee. Hier een paar:

- Hannekemaaiers kwamen uit Duitsland naar Oost-Nederland, en van hier gingen (andere) maaiers naar West-Nederland. Daarom wordt veelal gemaaid met de 'Duitse zeis'.
- Voor iedere mm meer maaien (in lengte) ligt er per ha een pak hooi extra in de hooischuur
- Buben, Poepen (en ook Poppen?): alle namen voor Duitsers die (wellicht via de Hessenwegen), maar meestal in groepen over zandpaden onze kant op kwamen. Toponiemen: Poepershoek, Poppenallee, de Poepen als naam voor Duitsers,
- Nog een anekdote: "wat leen je nooit uit? Je paard, je zeis, je vrouw, want de eerste leen je dik uit en komt dun weer terug, en beide andere precies andersom...!"

Meer lezen en kijken over maaien met de zeis

<http://scythesupply.com/instructions.html>; <http://onescytherevolution.com/>;
<http://scytheconnection.com/> <https://www.youtube.com/watch?v=Kdt9-ku9nGg>;

Meer leren over maaien:

Bezoek de jaarlijkse Landelijke Maaidag met de zeis op Schokland. Dit is een gratis evenement waar je ieder jaar weer de kennis kunt opfrissen en je kunde kan oefenen. Dit evenement vindt jaarlijks plaats rond de langste dag. En je ontmoet er oud-cursisten en maaidocenten.

<https://www.inhetlandschap.nl/maaieren-met-de-zeis/zeiskampioenschappen/>

Vergelijk zeis - bosmaaier

Vaak wordt om een vergelijking gevraagd tussen de bosmaaier en de zeis. Welke is handiger, sneller of goedkoper. Dat is moeilijk te bepalen omdat beide maai-instrumenten voor verschillende werkzaamheden worden ingezet. Per activiteit kun je zelf de beste keuze maken op basis van je eigen voorkeur en mogelijkheden.

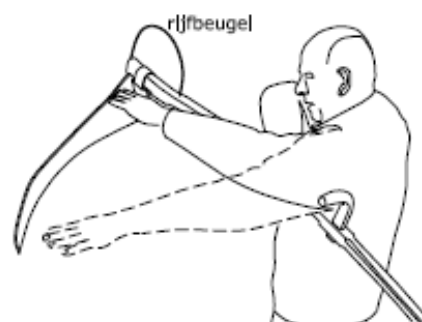
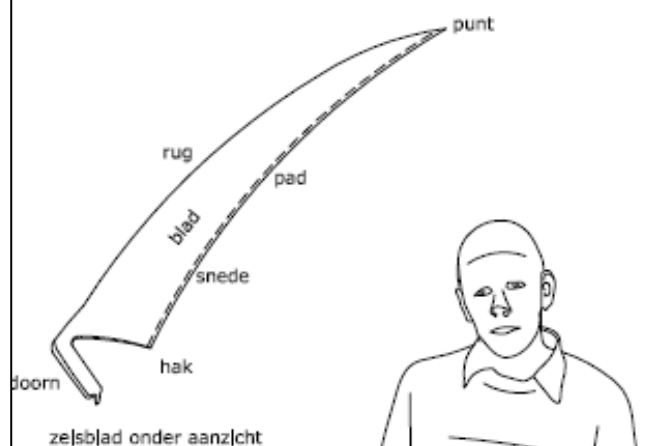
Hieronder staan de voordelen van het maaien met de zeis bij elkaar.

Voordelen voor het maaien met de zeis

- De zeis is **licht**, je kan dus overal maaien, ook als de bodem wat ongelijk of steiler is.
- De zeis is **minder gevaarlijk** dan de bosmaaier, tenminste met omstanders op gepaste afstand...
- Een zeis is absoluut **goedkoper**.
- De zeis gebruikt **geen brandstof** en geen olie. Ze loopt al op een goed ontbijt en een stevige lunch... De zeis is veel goedkoper dan de bosmaaier, zowel bij koop als in gebruik.
- De zeis heeft geen motor en dus ook **geen monteur** nodig.
- Een zeis slaat nooit af én heeft geen aanloopfase. Je stopt pas als de maaier aan het einde van zijn Latijn is. Of natuurlijk als een steentje of molshoop je pad kruist...
- Voor de zeis zijn er **weinig Arbo-afspraken**: stevig schoeisel, gebruik handschoenen bij het strekelen of gebruik van de wetsteen; let op eventuele omstanders. Het dragen van de zeis bij voorkeur met losgekoppeld zeisblad of het blad omkleed met jutezak of kistje
- Met de zeis kan je de slag van de zeis **aanpassen** aan de begroeiing of aan de omstandigheden ('zwaar gras', of juist vochtig lekker gras), Ook kan je eens om een mooi bloempje heen maaien als je dat wilt.
Als het ruiger wordt maak je de slag smaller en korter, en je haalt de strekel een keertje extra erover.
- **Planten, insecten** en **kleine dieren** maken veel meer kans op overleving bij het maaien. De diversiteit van dieren is vele malen groter in gebiedjes waar met de hand gemaaid wordt.
- **Stilte**; dat is het enige wat je hoort bij de zeis met daarnaast een beetje het snijden door het gras, het gerasp van de strekel en vogelgeluiden...
- Je kan met een zeis **makkelijker** onder schrikdraad of in het water van een poel maaien
- Het levert een **goed gevoel** op: je bent een van de maaiers die het oude ambacht nieuw leven in blaast! Je draagt bij aan een beter klimaat, stoot minder CO2 en minder stikstof en je maakt geen lawaai.

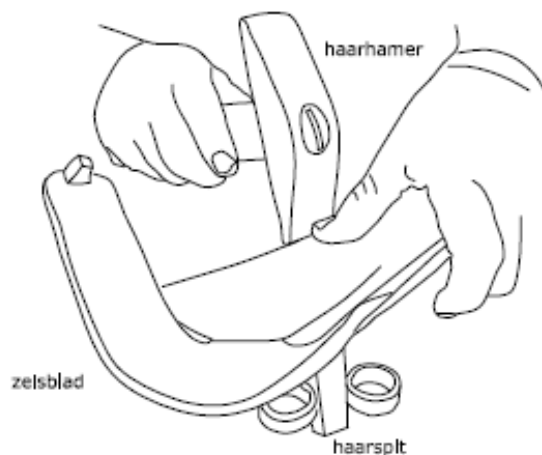
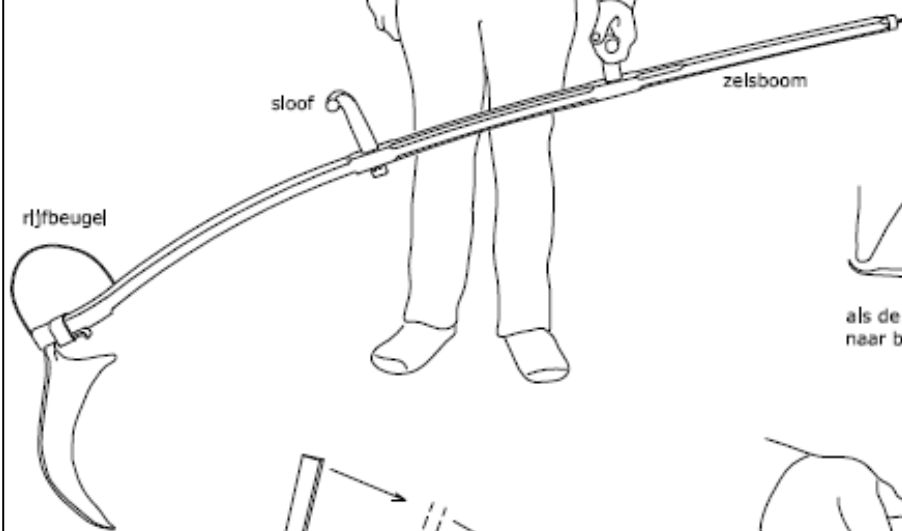
Na een cursus moet je veel **thuis oefenen**. Naast het leren om met de zeis maaien, moet je de zeis haren. Hoe vaker je het doet, hoe makkelijker het wordt (en hoe fijner het wordt).

Om het maaien met de zeis onder de knie te krijgen zijn de volgende stappen nodig

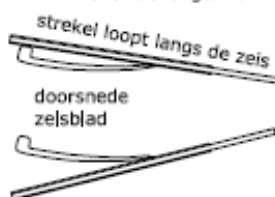
wijsvinger op de rug van het zeisblad arm uitzwaaien en naar de punt van het zeisblad armlengte + 1/10 lengte zeisblad

Een goede zeisstand

om precies de rand van het blad met de haarhamer te treffen kunnen we met de linkerduim de hamer sturen

Zilver haren

op tijd strekelen

BIJLAGE: Bouw je eigen haarbankje

Zeer eenvoudig: Let op de metalen band die rondom de bovenkant van de vierkante balk zit. Het aambeeld wordt met een conische pen in de bovenzijde gedreven. Zonder de metalen band of ring zal de balk (op den duur) splijten. Het is daarom ook verstandig het gat voor de conische pen voor te boren

Dit haarkrukje heeft niet de juiste maten. De dame kan het blad **niet** met de benen ondersteunen. Het is vrijwel onmogelijk het blad zo in positie te houden. Waarschijnlijk wordt het blad buiten beeld door een tweede persoon ondersteund. De vierkante balk waar het aambeeld op staat moet korter. Het krukje in z'n geheel wat lager zodat de bovenbenen wat horizontaler komen. De metalen band ontbreekt. De balk zal gaan splijten.

Juiste hoogte, het blad kan goed worden ondersteund

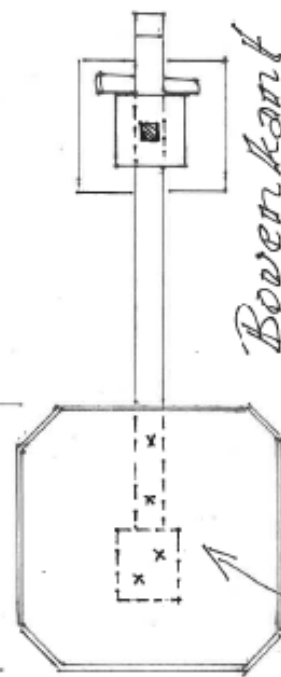
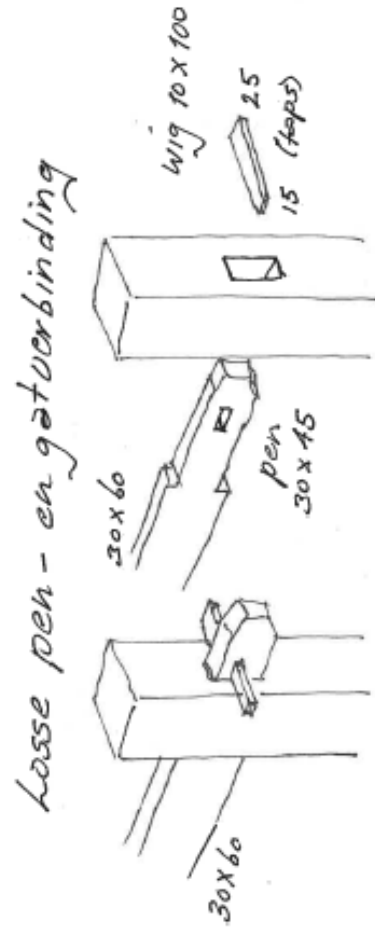
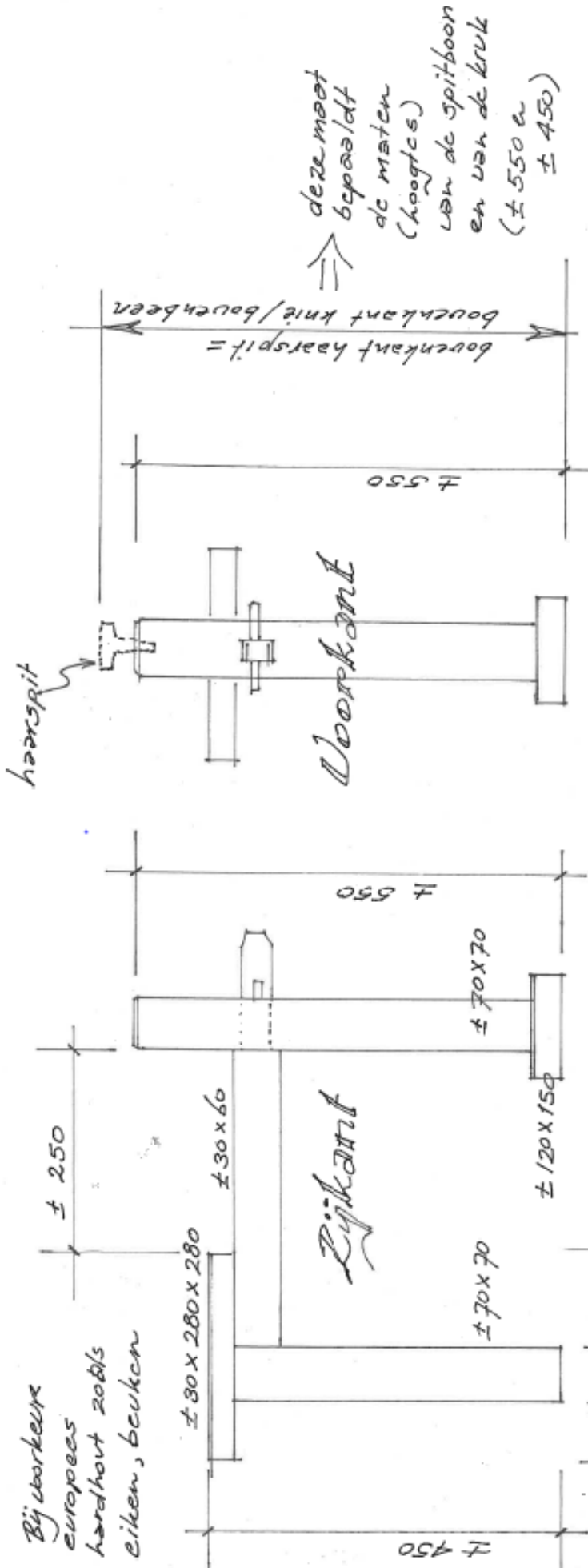

Opklapbaar.

Hier zie je ook dat de achterste poten schuin naar achteren staan. Dat is handig bij elk krukje, maar je ziet het niet zo veel. Het voorkomt dat je achterover kiept als je verder naar achteren gaat zitten. Ook zijdelings is de stabiliteit vergroot door de poten schuin naar buiten te plaatsen.

Wil je nog meer ideeën of voorbeelden, dan is er met google afbeeldingen veel te vinden. Met nederlandse zoekwoorden kom je echter niet zo ver. Met de term “haarbankje” vind je bv haar bankje en nog veel meer dat met de persoonsvorm en haar haren te maken heeft. Zoek daarom met de duitse “**dengelbock**” of het engelse “**peening pony**”, het aantal afbeeldingen is dan bijna oneindig.

twee **Haarkrak** delen
school 1:5 © L. Vrij